

Η περί ενώσεως ψυχής και σώματος διδασκαλία στον γνωστικισμό και την Ορθόδοξη θεολογία (Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας)

/ Πεμπτουσία

Σε αυτήν την κλίμακα της γνωστικής θεογονίας εντάσσεται και η δημιουργία αυτού του αρχετυπικού ανθρώπου, του άνω Ανθρώπου ή Αδάμαντα, όπως τον ονόμαζαν οι γνωστικοί Ναασηνοί. Αυτή η αρρενοθήλεια οντότητα, ως αντανάκλαση της αρρενοθηλείας θεότητας, φέρει ταυτόχρονα τα στοιχεία της πατρότητας και της μητρότητας. Στο έργο του αγίου Ιππολύτου διασώζεται ύμνος γνωστικός αφιερωμένος σ' αυτόν ο οποίος αναφέρει τα εξής: «από σου πατήρ και διά σε μήτηρ, τα δύο αθάνατα ονόματα, αιώνων γονείς, πολίτα ουρανού, μεγαλώνυμε άνθρωπε».

Η ιδέα αυτή του αρχετυπικού πνευματικού ανθρώπου ανευρίσκεται και στον Ερμητισμό όπου αναφέρονται τα εξής: «Ο πατέρας όλων, ο Νους, που είναι ζωή και

φως, γέννησε τον Άνθρωπο, ίσο με τον εαυτόν του, τον οποίον και αγάπησε ως γέννημα δικό του. Και ήταν πανέμορφος ο Άνθρωπος γιατί είχε την εικόνα του πατέρα του». Επίσης στο θρησκευτικό σύστημα της Καμπάλα υπάρχει αυτή η ιδέα του πρώτου ανθρώπου, ενός πνευματικού ανθρώπου που ονομάζεται Αδάμ Κάδμων. Είναι ο ιδανικός αρχετυπικός Άνθρωπος, ο πρωταρχικός άνθρωπος που δεν ταυτίζεται με τον αισθητό άνθρωπο της καθημερινής εμπειρίας τον οποίο δημιούργησε ο Θεός από χώμα, αλλά είναι ένα πνευματικό όν. Την ιδέα αυτή του αρχετυπικού πνευματικού ανθρώπου τη συναντούμε και στο αποκρυφιστικό θρησκευτικό σύστημα της Έλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ (Helena Petrovna Blavatsky), το επονομαζόμενο Θεοσοφία.

Ποια είναι η σχέση όμως αυτού του αρχετυπικού ανθρώπου που προβάλλουν τα γνωστικά θρησκευτικά συστήματα με τον άνθρωπο της κοινής εμπειρίας που φέρει σώμα και ψυχή; Για τους Γνωστικούς ο αισθητός άνθρωπος της καθημερινής εμπειρίας που φέρει υλικό σώμα, δεν ταυτίζεται με αυτόν τον πνευματικό Άνθρωπο. Ο άνθρωπος που φέρει υλικό σώμα δεν είναι ο τέλειος άνθρωπος, αλλά ένα κακέκτυπο και μια καρικατούρα του πνευματικού ανθρώπου, αυτής της τέλειας, πρωταρχικής και πνευματικής εικόνας. Ενώ ο αισθητός άνθρωπος φέρει υλικό σώμα και είναι διαιρεμένος σε δύο φύλα, ο αρχετυπικός άνθρωπος είναι ένα πνευματικό όν, αρρενοθήλυς ο οποίος βέβαια δεν έχει υλικό σώμα διότι για τον Γνωστικισμό το υλικό στοιχείο ταυτίζεται με το κακό. Στο θρησκευτικό σύστημα

του Γνωστικισμού υπάρχει ένας φιλοσοφικός δυαλισμός, δηλαδή το σχήμα αντίθεσης πνεύματος – ύλης, ο οποίος απορρίπτει και καταδικάζει τον υλικό κόσμο που θεωρείται ότι είναι «εν ελαττώματι». Υποστήριζαν ότι ο κόσμος αποτελεί ένα πελώριο λάθος, πλασμένος από κάποιον ανόητο ή μοχθηρό θεό. Κατά συνέπεια για τους Γνωστικούς το ανθρώπινο σώμα είναι κακό εκ φύσεως. Σύμφωνα με το Γνωστικισμό μέσα στον υλικό κόσμο συντελείται ένα αιώνιο δράμα. Το θείο στοιχείο ή «σπινθήρας» όπως το ονόμαζαν, δηλαδή η ψυχή του ανθρώπου έχει εγκλωβιστεί μέσα στο υλικό σώμα, είτε εξαιτίας μιας αρχέγονης πτώσης της ψυχής από το φωτεινό κόσμο, είτε εξαιτίας της προσπάθειας κατώτερων θεοτήτων να δημιουργήσουν έναν άνθρωπο σύμφωνα με την τέλεια εικόνα του Ανθρώπου που είχε στο νου του ο Θεός.

Εφόσον ο άνθρωπος στην τέλεια και προπρωτική κατάστασή του ταυτίζεται μόνο με το πνευματικό του στοιχείο, κατά συνέπεια η πτώση ταυτίζεται με την είσοδο της ψυχής μέσα στο υλικό σώμα, του φωτός μέσα στο σκοτάδι, όπως πίστευαν οι Μανιχαίοι. Στην άυλη και πνευματική κατάσταση της η ψυχή είναι ανδρόγυνος. Με την είσοδό της στο υλικό σώμα χάνει αυτή την ενότητα και έχουμε τη διάσπαση των δύο φύλων, του αρσενικού και του θηλυκού, όπως αποτυπώνεται στο γνωστικό ευαγγέλιο του Φιλίππου όπου αναφέρονται τα εξής: «Αν το θηλυκό δεν είχε χωριστεί από το αρσενικό, δεν θα είχε πεθάνει αργότερα με το αρσενικό. Ο χωρισμός ήταν η έναρξη του θανάτου». Ενώ για την Ορθόδοξη θεολογία η ένωση της ψυχής με το σώμα δεν αποτελεί έκπτωση από μια πνευματική τελειότητα, ούτε βέβαια η διαίρεση σε δύο φύλα αλλά έκφραση του δημιουργικού σχεδίου του Θεού, όπως αποτυπώνεται στο Γεν. 1,27 και 2,20-24, για το γνωστικό θρησκευτικό σύστημα αποτελεί μια πτωτική κατάσταση, έκπτωση από μια πρωταρχική πνευματική τελειότητα.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)